

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat heti közlönye.

MEGJELENIK MINDEN SZOMBATON.

Előfizetési díj:	
Egész évre	4 ft.
Félévre	2 „
Negyedévre	1 „

A társulat minden rendű tagjai
a lapot tagdíjaikért kapják.

A lap szellemi részét illető cikkek a szerkesztőségnek, az előfizetési pénzek a pénztárnoki —, az esetleges reklamáziók pedig a kiadóhivatalnak küldendők.

A középiskolai hittantánítás.

Aligha létezik tisztességes ember, ki az alsó- és középiskolák összes tárgyai közt nem a hittannak adná az első-éget. Hiszen a józan ész, évezrek tradíciója s az individualis és társadalmi élet összes tényezői ezt követelik. S aztán egy oly országban, a hol az alkotmány peccsétje és garanciája a királyi eskü, a hol az igazság- és jogszolgáltatásnak bizonyíték hiányában — egyesegyedüli érvényes próbája az egy élő Istenre mondott eskü, a hol a hivatalnok az Istenre esküszik és hivatalos működésének tisztaságát és megbízhatóságát az Isten segélyére való hivatkozással előlegezi: ott a hittannak tanítása az iskolában a legelső helyet kell, hogy elfoglalja. „Vagy éppen akkor hagyóok ki a vallást az iskolából, mikor a hadseregnél az ünneplés felelőtlenségében, a predikációra járás gyakorításában, sürti gyónásban stff. kerestünk panaczeát a tömeges öngyilkosság zászlóelhagyás és szökés ellen?“

Jól tudják ezt közoktatástyűnk vezető férfiai, hiszen a tények előtt szemet nem hunyhatnak, de nem tesznek sem, mit. A hittan még a tisztán kathol. tanító-intézetekben is mostoha gyermek számba jön. A hittan tanítása a régi, immár elavult sablonban h a l a d (?); didaktikájában a „recedant vetera, nova sint omnia“ valósággal „anathema sit!“ Anyagának felosztása, methodikája olyan, a milyen; az általános tanterv, meg tanmenet keretében helyt nem foglal, (nem foglalhatna?) s így pl. tanári értekezleteken elbirálás vagy hozzászólás tárgyát nem is képezheti. A hittanból való vizsgálat a rendes vizsgálatok körén kívül esik, legtöbb intézetben mindjárt az előadások beszüntetését követő első napokban, hogy a tanuló azon minél hamarabb átessék; maga a vizsga pedig a tárgy komolyságához és fontosságához képest szörnyűségesen felületes módon megy végbe. (A gyulafehérvári róm. kath. főgymnasiumban — a püspöki székhelye levő intézetet hozzuk fel — d. e. — 8—12-ig az I—VII osztály, számokban beszélve 158 azaz százötvennyolcz tanuló vizsgázott a hittanból.)

Igy van ez többé-kevésbé a kath. középiskolákban; hát az állami (nagyobb kath. pénzből fenntartott) intézetekben?

Itt ugyancsak alárendelt hamupipőkéje a többi tantárgyaknak s a hittan tanára „paulo maior“ a bedellusnál; hiszen az év végével megjelenő „Értesítő“ legtöbbjében a hit-

tanból feldolgozott tananyag fel sincs véve s a torna-, ének-, gyorsírás-, vivás stb. tanítóinak nevei után közvetlenül a bedellusok és más eselédék névsorát megelőzőleg jut kevés hely a hittan tanára — úgy látszik — nem igen t. személyének s még kevésbé t. tárgyának.

Ez persze nagy baj, öreg biba. S ne gondoljuk, mert ez veszedelmes önámítás volna, hogy a tanuló ifjuság ezt nem érzi, nem tudja. Avagy honnan az ifjuság közt azon csalhatatlan elvképpen beévődött nézet, hogy a hittanból nem lehet megbukni; elég a „Miatyánk“-ot tudni, katonai vorsehrif szerint a templomba járni s évenként négyszer győzni?! Honnan a hittan-professzornak valóságos fitymálása, lenézése?! Jól tudja az a tanuló, hogy a hittanár — a kir. kath. és állami középiskolákban — a konferenciákra nem hivatalos, vele és tárgyával kollégái — ha ugyan ennyire még méltatják — nem törődnek, szóval hogy a hittanár olyan szubordinált féle szereplő. S ebből az ifjuság a maga módja szerint praktikuson levonja a konzekvenziát: hittant nem tanul, a templomot kerüli és „urit mature“. . . lesz belőle felületes, léha, hitetlen katolikus, ki vallásáról csak akkor fog később biztos tudomást szerezni, mikor a kathol. plebánia hivatalnál kell keresztlevélért tisztelegni.

Ezeket a bajokat segíteni kell. Segíteni alaposan és gyorsan; mert ha valamikor igen, úgy napjainkban van igazán nagy szükség vallásukat minden ízében átértő és átérző, vallásosan gondolkodó és cselekvő férfiakra. Nem elég csak Jeremiásként sopánkodni és siránkozni a világ romlottsága s a vallásos élet hanyatlása felett, hanem meg kell tenni mindazt, a mivel ezen gyászos kór pusztításának ellenállhatunk. S ezen munkát az ifjuságon kell kezdeni. Kié az ifjuság, azé a jövő.

Az elemi iskolákról s ezekben való hittantánításról nem szólnék, mivel itt a hittantánítást eléggé organizáltak mondhatjuk. (S midőn ezt konstatáljuk, tisztelettel és elismeréssel adózunk Fonyó Pálnak, ki részint önálló munkáival, részint az általa alapított és maig is fennálló „Hitelemzés“ cz. lapjával a katechetikának valóban fontos szolgálatokat tett.) Aztán a csupán elemi iskolát végzett növendék rendszeren intenzívebb vallásosságot visz magával az életbe, mint egy középiskolán áthaladott ifju. Hiszen amannál az összes iskolai olvasmányok, sőt tantárgyak is vallásos keretűek, vallásos érzelmet lehelnek s ezek állandó impressziót gyakorolnak lelkére. S különben is az elemi iskolák-

ban a vallás átérzése, a gyakorlati vallás a fő; a középiskolákban az átérzésnél az átértés, a gyakorlatnál a theoria sokkal lényegesebb faktor. Az a szegény falusi ember, ki „procul negotiis . . . paterna rura bobus exercet suis“ rendszeren jár templomba, gyóúnik, áldozik, böjtöl, istenesen él; ő így hallotta, így látta, így tanulta, így örökölte és sohasem kérdi — mert jámbor gondolkozási módja szerint már ez is bűn volna, — hogy miért? A tanult ember legtöbbször azonban folyton gyóútri a skepsis. Miért kell gyóúnni, böjtölni; miért csalhatatlan a római pápa stb? S ezeket neki tudnia s ezekről adott alkalommal másokat is felvilágosítania elkerülhetlenül szükséges.

Következő ezikkeink tehát a középiskolai hittantanítást tárgyalják. Beszélünk először a hittan anyagáról s annak osztályonkénti felosztásáról s azután a hittanárokról.

(Folyt. köv.)

A katolikus sajtóról.

A németországi kath. sajtó meglepő sikereit csak hámulni szeretjük, de a németek által a kath. sajtó támogatása körül kifejtett tevékenységet utánozni nem tudjuk, nem is akarjuk. Németországban a papság anyagilag és szellemileg segítette a nagy nehézségekkel küzdő sajtót, különösen levelezés által is. Paska István a rozsnyói kath. körben e hó 9-én e tárgyról igen tanulságos felolvasást tartott, melyből érdekességük miatt bemutatjuk a t. olvasónak a következő részleteket. Ha a levelezés, legalább a papság részéről az egész vonalon történik, ez által a lap szellemi izmosodása mozdíttatik elő. Hiszen olyan lap, a melynek vidéki rendes levelezői nincsenek, többnyire nem egyéb ollózott közlemények halmazánál. Ha Magyarországon a papság a levelezést az eddiginél jobban felkarolná, sok mindenfélét lehetne megakadályozni. Tudjuk jól, hogy minálunk hogyan csipálódik az a közvélemény. Összeál néhány görbe orru hazafi és „jó katolikus“, telelarmázzák zornáljaikat és kész a közvélemény.

Ha az ember összehasonlítja a német izmos kath. sajtót a magy. kath. sajtóval és látja azt az óriási különbséget e kettő között, lehetetlen, hogy szive ne fájjon. Igazán, megfoghatatlan, hogy ezen sokoldalú művelődési és védelmi eszközt eddig annyira elbanyagolták! Az ember, ha azon milliókra menő alapítványokat, a melyeket nagynevű egyháznagyjaink a közelmúltban templomok-, iskolák-, kórházakra és egyéb közmuvelődési és filantropikus célokra áldoztak, összegezni akarná, a sok numerusba feje beleszédülne, csak a kath. sajtóért nem tettek semmit, de semmit!

Már az 1868-iki törvényhozás, a mikor a romboló liberálisok delelő pontján állott, kiábrándíthatta a magyar katolikusokat, hogy az egyház a mindent abszorbeálni akaró állami omnipotenciával szembe csak ugy védheti magát, ha azzal a nagy hatalommal szövetséget köt, a melyet sajtónak hívnak.

Nem tették, mert mindig a *laissez faire* elv volt irányadó, hogy nem jó a liberálisokat provokálni, hogy legjobb mindent békében hagyni. Vajjon mire vonatkoznak Kannengieser ezen szavai: „A béke és az igazi vallásszabadság be-

vallott ellenfelein kívül vannak még, a kik sokkal veszélyesebbek és ezek a hamis béke bösei; a gyávák, a kik mielőtt minden töltésüket kilőnék, megadják magukat; az árulók, a kik a fegyverszünet címén az ellenfélhez állanak; a gyengék, a kik eldobják a fegyvert, mirelyt valaki csak kezét emeli fel ellentük.“ (L. Kann. Cath. Allemand.)

Azért, ha azt akarjuk, hogy a kath. jellegű alapítványainkat a falánk moloch fel ne falja, hogy az allami omnipotencia az egyházat — mint Franciaországban — a sekrestyébe ne szorítsa és annak az emberiségre annyi áldást hozó kezeit a mostaninál még szűkebbre ne kösse, nem marad egyéb hátra, mint a kath. sajtónak — nyelvtúlóúság nélkül — a német katolikusok példájára a képzhető legnagyobb fokban való felkarolása. Csak ez képes a szétzilált magyar katolicizmus jegecedését előmozdítani és az egyházat a rablánczoktól megszabadítani. Legyen hát jelszavunk: „Katolikus nyomtatványt minden kath. hívő kezébe!“

Midőn a német katolikusok papságuk élén az egyletekben, iskolákban, templomokban és a sajtóban eléggé begyakorolták magukat, akkor — Windthorst szavai szerint — őszi hadgyakorlatokat, kath. nagygyűlést tartanak.

Ezekben történnek a végleges megállapodások, amelyek mindenkre kötelezők. Ezek voltak — mondja Kannengieser — a német katolicizmus legfontosabb tényezői. Ezen összejövetelekből kiindult a villamos megrázkódtatás, amely minden tepsedőt felébresztett és a lángoló tüzet élesztette.

Midőn a német katolikusok a minden évben tartott őszi hadgyakorlatokon sorakoztak, erejüket kipróbálták, neki mennek a csatának, a birodalmi v. a tartományi választásnak, hogy minő eredményrel, mindnyájunk előtt ismeretes. A német papok különösen a választáskor mutatják meg buzgóságukat és életrealóságukat. Nem zárkóznak el a sekrestyébe, miként a francia papok, hogy ott lelküket aszketikus olvasmányokkal gyönyörködtessék, nem elégednek meg azal, hogy hiveik üdvét csak a templom falain belül munkálják, hanem püspökeik, mint valami parancsnokaik, vezetése alatt részt vesznek a választási küzdelemben, hogy a mag gyümölcsét, a melyei egyletekben, templomokban és a sajtóban elvetettek, most az egyház javára leszedjék és a cent-rumpárt biztos éléskamrájában elhelyezzék.

A cent-rumpárt a papságban birja állandó és biztos alapját. Elismerte ezt maga a protestáns „Kreuz Zeitung“ is, mikor az utolsó választás eredményéről így irt: „Hogy a katolikusok a választási küzdelemből ismét győzedelmesen kijöttek, azt papjaik bámulatos fegyelmének köszönhetik. (L. Cath. Allemands.) Méltán szolgálhat tehát a német papság a föld kerekéségén élő valamennyi nemzet papságának ideálul, mintaképpül!“

Hogy a kormányval sikeresen megküzdhesünk, manapság nem elegendő csak misézni, predikálni és aztán — árnyékban búsólni, hanem izzadni kell a néppel együtt különösen annak anyagi javát kell előmozdítanunk, hogy bizalmát megnyerjük!

T Á R C Z A.

Erdély és az észak-keleti háború.

(Vége.)

Rákóczi erélylyel látott dolgához. Deczember 30-ki nyilatkozványában kijelentette: „hogyan Lengyelország rendei, hazájok hanyatlását látván, neki a koronát bizonyos feltételek alatt, ünnepélyes követségek által régebb is és most is felajánlták, hogy a nemes lengyel nemzethez ő öröklött benső hajlamot érez, s a lengyel állam iránt keresztýén kegyellettal viseltetik. Ezzel bírták őt arra, hogy belső zavarának orvoslására siessen. Jóakarólag inti tehát azokat, a kik személyök s javaik sérthetlenségét biztosítani kívánják, hogy a mint ő Lengyelország felé közeledik, siessenek elébe s engedelmisségüket tanúsítsák. A kik szándékának ellenszegülnék, tulajdonítsák maguknak, ha a had koczkája rosszat hoz rájok. Ő a hozzá folyamodóknak pártfogását ígéri, az ország bajait orvosolja, szabadságait fentartja, s a lelkiismeret szabadságát különösen oltalmába veszi és azon lesz, hogy az ország békéje helyre álljon s a köz- és magánnyugalom mihamarabb virágzásnak induljon. Kelt Kolozsmonostoron, 1656. decz. utolsóján“. A fejedelem a hozzá követségben járt lengyel főurakhoz külön biztosító leveleket is küldött, elhiva őket a hozzá csatlakozásra, biztosítva kegyelméről s a nemzet jogainak és szabadságainak sérthetlenségét ígérve.

Erdélynek távolléte idejére kormányzókat rendelt, a katonaság gyülekezésére a parancsot kiadta, a hadak találkozására helyét Maramarosban Visk nevű várost tűzte ki 1657 jan. 6-án, a honnan 14-én érhesseken Lengyelország határára, de a mi a tél és utak borzasztó nehézségei miatt csak január 31-én történt meg. Ekkor volt a magyar hadsereg Skolán, lengyel földön.

IV.

Bárminő meghívásai voltak II. Rákóczi Györgynek befolýásos lengyelektől, országgyűléstől s magától a népe által lenézett Kázmér királytól, a svéd-erdélyi szövetség nyilvánosságra jött okirata egyszerre megsemmisített minden nemzeti rokonszenvet, sötétbe borította a nagy Báthori fényes emlékét, s a fejedelem hadjáratának sikerét csaknem eleve lehetlenné tette. Hiszen abban darabokra volt szaggatva a régi hatalmas ország, svéd és erdélyi osztozott rajta, kozákok és oláhok járták be széltebben az országot, zsarolták a népet s megsemmisítéssel fenyegették a büszke nemességet. A fejedelem nyilatkozványában levő néhány ígért hirtelre nem talált, a lelkiismeretszabadságra hivatkozást nem volt a ki meghallgassa, a nemzet gyűléte élesebben tört ki II. Rákóczi ellen, mint dult a szívek belsőjében a győztes svédek irányában. A svéd csak megkezdte az ország meghódítását bevégezni s a lengyel szolgaságot teljessé tenni az erdélyi hadsereg van bivatva — mondá a lengyel közvélemény, s nem hogy Rákóczihoz hajlott volna őt engedelmeskedve fogadja; de inkább minden pártoskodás és belviszály megszűnt, a megvetett király népszerűvé lett, táborok alakultak a tartományokban, az ellenállás szervezetett, a várak megerősítették s erős védelmi katonasággal vétettek körül; a fejedelem

addigi bivei közül alig maradt meg egy-kettő, a többiek lengyel hadak élére állottak s egyesült akarattal készültek hazájoknak a svéd-erdélyi lealázó meghódítástól megvédésére.

Rákóczit azonban újtában mindez föl nem tartóztatta, minden akadályt legyőzve, csapatainak kisebb veszteségeitől le nem hangolva, győzedelmesen haladt elő s már márczius 28-án Krakkó alá érkezett. Megmondhatatlan s királyok gazdagságát felülmulta az a pompa, melylyel a bevonulás történt. A város átnyujtá kulesait, a tanács esküt tett le s II. Rákóczi György beszállott Báthori István fényes királyi palotájába.

Nemsokára megérkezett X. Károly király s a fejedelem chmielowi táborában látogatást tett. A fejedelem félmezőnyire ment elébe s fedetlen föl fogadta és vezette át táborába, mely a királyt ágyúörgéssel, s dob-, trombita- és hegedűszóval s kitörő örömkialtásokkal fogadta. A svéd és erdélyi hadsereg egyesülése (Conjunctio Armorum) ápril 19., 20., 21-én történt meg s az 1656. decz. 6-iki szövetségi szerződés bevégetté itt lett. A király a szerződést május 9-én hagyta helyben, a mit Rákóczi — ki tudja, mi okból indítatva — elmulasztott, a mi később a svédektől elhagya tájának, megveretésének és teljes megaláztatásának egyik fő oka. Ha azért tette, hogy a lengyelek előtt igazolja, hogy hazájok eldarabolása nem ezélja, az a szövetség megszégése volt, s Károly királynak maga Rákóczi adott okot, hogy idő előtt s a veszély órájában vissza vonván hadait Lengyelországból, szövetségétársát veszedelembé döntse.

A hadseregek egyesítése, melynek valódi ezélja közös háborúviselés volt, csak ürügy volt arra, hogy X. Károly az ostromolt Varsóból hadsergét szép szín alatt kiszabadítsa, a várost Rákóczinak átengedje s néhány napi együtt ide-oda utazás és kisebbcsatázások után a fejedelem és hadsereg egymástól május 25. végkép elváljon. Károly király és hadserege igyekezett vissza a mások által megtámadott országába, Rákóczi pedig tenyegtetve az oldalban levő oroszoktól és közeledő császáriaktól, baladjon előre küzdve a lengyelekkel, kozákokkal, később a tatárokkal, elhagya a moldvaiak és havasföldiek által, vert sereggel, lehangolt kedélylyel, mindenfelől szorongatva, csata után csatát vesztve. Mikor a fejedelem kérte a királyt, ne vonná ki seregeit, az azt felelte: ha nagyságod király akar lenni, védje városát. Kérte azt is, csak addig halassza el, míg a fejedelem kozák és magyar csapatainál észrevett elesüggedés és önbizalmatlanság elenyészthetik, s legalább a veszteség káros hatását némileg enyhítõ valamely hadiesel kihivhetõ lesz. A követ felhozta a királyhoz tett tudósításában, hogy a lengyelek azzal kisebbitik, hogy csak azért kötött szövetséget Rákóczival, hogy kedvezõ békességre erölttesse őket, mit ha elér, ott hagyja őt a vész tengerén, evezõ és segély nélkül, mert a svéd — mondják õk — a franczián kívül senkivel sem tart fenn barátságot. Ezt a követ kötelességének tartotta megírni azért, mert látta, hogy ezavak a fejedelemben a király iránt aggályt költöttek. Mások irta a követ, hogy a fejedelem hevesen kifakadt a király ellen, mert életét és fejedelmi székét veszélybe hozta; ő erőszakolta bele a háboruba, s most annak kezdetén visszavonulni készül. A követ mentegetõdzött, hogy csak átteszi a táborát Poroszországba, de nem válik el; a fejedelem hadi lépéseit figyelemmel kíséri, s esetrõl esetre ismét egyesíti hadát a fejedelemével. A követ közölte ezt a fejedelemmel

azért, hogy csillapíthassa. A fejedelem érthetlenül dörmögött rá, miből a követ észrevette rendkívüli felgerjedését és indulataival való belső harezát, a mi könnyet facsart ki szeméből. Más alkalommal ugyanezen követ tudatta a királlyal, hogy neki a fejedelem kell maradni, azt kívánja a szövetség és a kötelesség. De rendkívüli megpróbáltatásoknak volt kitéve a fejedelem érzékenysége és szemrehányásai miatt. Megmondták azt neki ellenségei — mondá egykor erős kitérők közt — hogy az lesz a szövetség sorsa, hogy a fejedelmet a király veszélyben hagyja. Neje és más erdélyiek egyenesen kimondották, hogy a király őt megcsalja. S még erős kifejezéseket is használt, s esüggedt szívből könnyet sajtolt ki a kétségbeesés. Minden törekvésem meghiusult — így végzi levelét a követ — hogy meggyőzzem, hogy a külön hadi működés nem tekinthető a szövetség felbontásának.

Maga a fejedelem nem nézte ügyét ily tragikus színben anyjához írt levelében. „Svéd, kozák barátság megcsalja — írja könnyű hangulattal — a svéd még Varsótól vág el, a kozák bitoralmáig kísértette magát velünk; kötelességünknek mi hogy megfeleljünk, lengyelséggel mi harcoltunk, ő takarodott.“

A nagy reményekkel kezdődött bábórnak vége a jul. 24 én kötött megalázó béke lett: „a lengyel királyt követéssel engeszteli meg, felbontja az ország ellenségeivel kötött szövetségét, s szükség esetén a lengyel királynak segélyt ad, meg fogja engesztelni a krimi khánt, Krakót és Brzsetet visszaadja, egy millió kétszáz ezer forintot fizet a foglyokat, a hadi zsákmányt visszaadja, s hazatérése Erdélybe a lengyel vezérek által kijelölendő úton fog történni.“ A svéd követ ellenezte, hogy Rákóczi helybenhagyja a békét, de nem bírhatta rá. Ő aláírta a helybenhagyási tértvényt.

Egy lengyel történetíró azt jegyezte fel, hogy ha Rákóczi végszükségében megütközött volna, legalább kétség lehetett volna teljes legyőzete. De a kettős család — svédben és számításában — önbizalmatlanná tette. Anyja előtt szépíti dolgát. „Ellenség fegyvere nem ártott nekünk — írja — hanem Isten, az akadályos, lápos utak, az útnak nem lévén tudói, a kozákság hozzá. Dávid Istene őt még fölemelheti.“

Végig kellett szenvednie a vesztett hadviselés minden szerencsétlenségeit. A győzők irgalmatlanul bántak vele, zsákmányolták tábort, elszedték a mije maradt, ékszerait, fényes készületeit. Egy napi kíséret után elvált tőlük a lengyel, biztosul Sapiaha maradt vele, a ki egyenesen vitte a tatár khán elé. Jul. 20-án Skola alá érkezett, itt értesült a tatárok érkezéséről, a kik Kamenicz alatt vannak. A rögtönözve összehívott hadi tanács azt ajánlta: váljék el a főtáborból és siessen baza. Ugy lett. Jul. 27 én hajnalban Rhédey Lászlóval, Bánffy Dénessel, Bakos Gáborral, Sternbach svédkövettel, Lubienickivel s még néhány főúrral menekült haza, ép azon úton, melyen félév előtt fényes tábor élén ért volt be Lengyelország földjére. Jul. 31. betegen ért Magyarországon Máramarosban Hosszúmezőre.

V.

Az északkeleti háborúnak vége volt. X. Károly kivonult Lengyelországból, II. Rákóczi serege teljesen szétverve, fegyveresen vagy a nélkül elmenekült s ezerek lettek

lengyel, kozák, tatár üldözőik martalékvá, 4000 Krimben fogságba jutott s hosszas szenvedés után, borzasztó harezárán szabadultak ki a fogságból.

Itt végezhetném, ismertetésemet, mert a könyv tulajdonképi tárgyának vége van; de két körülményt még olvasóimmal meg kell ismertetnem, egyik az, hogy II. Rákóczi e hadjárat szerencsétlen kimenetelét X. Károlynak tulajdonítván: őt folyvást szövetséges társának tartotta, sorsa változtatása érdekében tett azutáni kísérletei alkalmával a királyhoz fegyveres segélyért folyamodott s ez, bár segélyt nem, de udvarias választ adni 5—6 levelére egyszer szíves volt, s így benne a bizalmat mindig fenntartotta, — másik körülmény az, hogy II. Rákóczit a török porta lengyel hadjáratát trónvesztettnek nyilvánította, s kijelentette, hogy őt Erdély fejedelmi székén nem szenvedni. Rákóczi: e jogtalan zsarnokság bántotta, s makacsul feltette magában, hogy ő pedig székében megmaradni minden úton-módon s minden eszközökkel igyekezik. Az országot megengesztelte, magát másodsor is fejedelemmé megválasztatta, sereget gyűjtött s ellenfeleit nem egyszer megverte; oláhországi szövetségeit helyreállította, benn a pártokkal kiegyezett, s újból felébredt lelkében a hit, megerősödött a remény, hogy ő atyja trónját megtartja s fiára is átszállítja.

Nem szabad a fejedelemnek trónhoz ragaszkodását egészen személyes uralomvágnak tulajdonítanunk; nagyobb s nemesebb indoka volt annak a honszeretet s Erdély aiktmányos önállásához való szilárd ragaszkodás, mely a Rákócziakat kiválóan jellemezte. II. Rákóczi György uralkodásra termett, daliás, bátor és nemes becsvágyú férfi volt. Ő atyja uralkodását csaknem tíz évig szerencsésen s az országtól szeretve folytatta. Őt a lengyelek hívták meg királyi trónjukra, egy évig vonakodott, s királyi koronás fő birta rá a rokonnemzet elleni szövetségre akkor, mikor ő bajban volt, s a lengyelek ingerült állapotban, a mit ő nem vett figyelembe. Itt jó géniusa elhagyta, mert alig pár ezer unitáriusért és reformátusért 15—16 millió katolikus ellen kezdeni harezót, meg gondolatlan elhatározás volt. Ő nem akarta ezt, ő király akart lenni s politikai reformot akart Lengyelországban, nem vallási reformatiot. De ellenfelei és a megrémült vagy felzgatott katolikusok vallásuk elleni fegyveres fellépésnek magyarázták s a szíveket tőle elidegenítették. Ez annál inkább sikerült, mert a tényleg ellenük háborút folytató svéd király katonái már eléggé megijesztették volt a nem-protestánsokat, s eléggé meggyűlöltettek minden invasióra és az ország háborítására irányuló szövetkezést. Bár a magyar és Rákóczi már mint olyan, nem volt a lengyelek előtt gyűlölt, de azzá tették a svéd katonák, a kik zsarolták, kifosztották és vérig sarczolták a népet, akár katolikus, akár nem katolikus volt. Mikor II Rákóczi Lengyelországba utazásának híre oda érkezett, kétségbeesetten beszélt a nép: Nem volt elég a svéd istencsapás, most még jó ránk a második is, a magyaroké!

De hogy ez nem sikerült, az a szultánnak joga: nem adott a fejedelem elkergetésére, s pedig — a mint említém — a szultán czélja ez volt. Nem csak ezt tette azonban, hanem kívánta megcsónkitani az országot is, kívánta Jenő várát, a mit Erdély nem nélkülözhetett s Rákóczinak önként odaengednie nem volt szabad, különben atyja s Bethlen Gábor székét s a traditiót semmisíti meg. „A porta Jenőt kö-

veteli Erdélytől — mondá egy alkalommal a fejedelem — kit bizony mi nem adunk, inkább koldulással élünk!”

Máskor, 1659. nov. 17. így ir egy bizalmasának: „Élünk a kegyelmed szolgálatára, táborozunk, hadunk egybegyűlését várjuk, s bizony szép magyarságot látna kegyelmed, noha Moldvában s úgy Havasföldében is igen szép fegyverünk van, kik is hála Istennek szerencsésen vitézkedtek, s vajha egy szívvel és lélekkel kívánók s akarnók magyarok, bizony pogány igáját most lerázhatnók nyakunkról. Azt ne várja kegyelmed, ha egybetett kézzel, behunytt szemmel nézi is Erdély veszedelmét, megmaradjon békében Magyarorszában! Mert a pogány nem áll abban meg. Bizunk mi Istenben, nem úgy adja a dolgokat, mint álmodják némelyek. Budai vezér erejétől nem is félünk, Istenben való reménységünk fentartott, s ha sanyargatott is eddig, de ne nem hagyja el s jó karba hozza dolgunkat. Ellenkezőink is megtapasztalják a jó Isten gondviselését rajtunk. Resolutusok vagyunk. Erdélyben élünk vagy halunk.“

Megemlítem a fejedelemnek X. Károlyhoz 1658. szept. 22. és 1659. december 29. iki leveleit, melyek elejéből az igazság és keserűség szól. „Már hatodik levelem, a mit felségedhez írtam s a mikre választ nem kaptam. Csodálkozom rajta, mert mindig nagy reményem volt felségedben, mint-hogy a mit én szenvedtem s szenvedek, mind az a sok rossz a felségeddel való szövetségemért történt velem. A török nagyvezér szeptemben elfoglalta Jenő várát, védői csunyánul feladták. Azóta egymást érik a török csapatok, melyek Erdélyen kívül a császár birtokait is a Tiszaig fenyegetik. Erdély és az én tartományaim hamuban. Kegyetlenkednek ártatlanokon és elhagyatottakon. S Isten tudja, még mi minden történhetik Erdélylyel s mi a fejedelem személyével? 6–9000 ember külségelylyel lenne erőm s kedvem az országnak tett károkat visszafizetni. Ezért kérek felségedtől katonai segítséget. A mim volt, mind megemésztette a tűz, a végsőt is meg kell kísérlelem. . . . Magát és övét ajánlja a király kegyelmébe.“ Ezt másodszer is megsürgette említett decz. 30-ki levelében egy fényes győzelmé alkalmából őt melegen üdvözölve. „Írja, hogy mint a tenger, melyen élethajója hanyatlik, a szélvésznek csöndesültével elcsöndesül: így az ő állapota is némileg csöndesebb, de egyszerre végkép bajosan s későre esendesülhet le a köröskörül tornyosuló viharzó hullámok miatt, melyek őt, bazáját és az egész keresztényiséget fenyegetik, de senki észre nem veszi. Esendezve kér 6–7000-nyi fegyverest a királytól, a kinek igazság-érzetében most is bizik, s hiszi, hogy szívét iránta Isten kegyelemre hajta. . . .“

Még csak május 16-án, tehát halála előtt hét nappal, a csatatéren tett végrendeletét idézem, mely a kitűnő ember és derék uralkodó jellemét bevégezté teszi.

„Atyánk, anyánk jószágairól — írja — mi nem tehetünk rendelkezést, mieinket életéig hagyjuk kedves feleségünknek, míg él, azután szálljanak maradékunkra, előbb a fiura, deficiálván az, kitől Isten oltamazzon, leány-ágra.

„Aranyunk, pénzünk, s minden ingóink feleségünké, Ferkóé s maradékié legyen.“

Kisebb közlemények.

Vidéki levél.

Főtisztelendő szerkesztő ur!

A gyergyó-esperesi kerület papsága f. szeptember hó 18-án tartotta meg rendes őszi koronagyűlését, Gyó-Szarhegyen. Teljes számban jelent meg a papság az említett napon; de hogy is ne, hisz a jelzett idő volt ama pillanat, midőn hat évi atyai, buzgó és odaadó munkálkodás után, a közszereletben álló vezér bucsut vett paptestvéreitől; s a kerület fáradsággal járó nehéz kormányzását, fiatalabb vállakra helyezte.

A gyűlést Both Ferencz t. kanonok nyitotta meg. Érzékeny szavakban mond köszönetet azon szeretet és ragaszkodásért, melylyel hat éven át az esperesi kerület minden egyes tagja megajándékozta. Gyakori betegeskedése, mely miatt a hivatalos ügyek pontos vezetésében is többször akadályozva volt és magát az esperesi teendők végzésében helyettesítettnei volt kénytelen, arra birták, hogy Püspök Urunk Ő Nagyméltóságától a főesperesi hivatal teljesítése alól való felmentését kérje.

Ő Excellentiája engedve a kérelemnek, azt 2732 sz. magas leiratában a következő szavakkal teljesíti: „ezen kérését — habár sajnálattal — figyelembe véve, hajlandó vagyok teljesíteni és Főtisztelendőségedet hat éven át buzgó odaadással és lelkes fáradozással megelégedésemre betöltött kerületi esperesi hivatal további viselése alól főpásztori elismerésem nyilvánítása mellett saját kérésére ezennel felmentem.“ —

Fájó érzéssel vált meg a kerület „drága kormányzó Both-jától“; de másrészt a szeretet és tisztelet hangján üdvözölte nyomban a bemutatott és nem rég kinevezett új al-esperes urat főtiszt. Ferenczi Károlyt, kinek ismert buzgósága, tevékenysége és kartársi szeretete reményt nyújt és biztosít, hogy a gyergyói testvéries szeretet továbbra is szent és sérthetetlen marad.

Ezután Ferenczi Károly al-esperes ur egy talpraesett remek, a jelen viszonyokból kifolyó beszéddel foglalta el hivatalát, kérve a ker. papság barátságát s ragaszkodását továbbra is, igérve viszont hasonérzelmeket.

Oly szerencsés helyzetben vagyok, hogy ezen megkapó beszédet itt egész terjedelmében közölhetem.

Nagyságos Kanonok-Főesperes ur!

Főtisztelendő és tisztelendő Paptársai!

Diszes és nagy felelősséggel járó új hivatalomban, ma van szerencsém legelőször kedves paptársaim tiszteletre méltó körében megjelenni.

Elfoglultsággal ugyan, de mégis teljes bizalommal lépek önök elébe.

Elfoglultságom szerény tehetségeimnek tudatából származik; bizalmam és bátorságom pedig azon meggyőződésből ered, hogy birom paptársaimnak jó indulatát s ismerem munkásságukat.

Püspök Urunk Ő Excellenciájának főpásztori bölcsesége és atyai jóindulata, a gyergyói jeles clerus köréből al-

esperesi czímmel decorálván, arra választott ki, hogy a főesperesi és tanfelügyelői hivatal kettős kötelmeit magas intentionainak megfelelően teljesítem.

Ha tekintem azon illusztris férfiaknak diszes sorát, kiknek nyomaiba léptem; ha szétnézek érdemekben megöszült dignitariusz, érdemeket szerzett nem dignitariusz paptársaim között; ha rá gondolok azon kötelességekre, melyeket kegyelmes Püspököm rám ruházott, ha számlálom azon girákat, melyeket sáfárkodásra a mennyei Gazda nekem adott; önkénytelenül és méltán találunk ajkaimra e csüggeteg szavak: „Velle quidem adjacet mihi, sed perficere non invenio.“

Ha azonban másrésztől rá gondolok arra, hogy a szenvedéseiben is nagy Főpásztorom, mint kinevező magas leiratában olvasom — értem imádkozott, és rám Isten kegyelmét kérve — atyai áldását adta; ha vissza emlékezem azon barátságos és testvéri jó indulatra, melylyel engem a gyergyói elérés — annak egyesei egy mint az egész — 12 év óta kitüntetett; ha eszembe jut, hogy Isten az ő céljait e földön, nem mindig az erősek által mozdítja elő „sed infirma etiam mundi elegit.“ „örömmel dicsekszem erőtlenségemmel, hogy bennem lakjék Krisztus ereje“; elfogultságomat elszánt bátorság váltja fel és eróm érzetében felkiáltok: „Domine quid faciam“?

Kedves Paptársak! mindnyájan tudjuk, szomoruan tapasztaljuk, hogy anyaszentegyházunk nagy megpróbáltatásoknak van mai napság édes hazánkban kitéve. — Papságunk, intézményeink, javaiuk mindannyi kecsesítő falat a lánczairól könnyelműen felszabadított ősi ellenségünknek. — Még azok is ellenünk fordultak, kik velünk ugyan azon egy társaságban, egy látható fő a római Pápa alatt élnek; ha imádkozunk kinevetnek, ha prédikálunk szájköszörral fenyegetnek, ha édes hazánkat egy akarjuk szeretni mint szent István, mint Kapisztrán János, mint Pázmán Péter, hazafiatlanoknak neveznek, ha szent egyházunk Fejéhez ragaszkodunk „ultramontanok“ vagyunk; ha polgári jogainkat megőződéstünk szerint gyakoroljuk „hecc káplánok“, fekete reactionarius a nevünk; szóval elmondhatjuk a zsoltárossal: hogy „ellenségeink rosszat mondottak felőlünk: mikor hal meg és vesz el ő neve? s még az ember is, ki békeségünk volt, ki barátunk volt, kiből biztunk, ki kenyerünket ette, nagy csalárdságot tett rajtunk.“

Egyházmegyénk anyagi lelkü apostala, mult évi böjti pásztorlevelében lelkünkre kötötte, hogy „a bázság szent-ségéről gyakran prédikálván, világosítsuk fel a biveket az ellenséges törekvések horderejéről és az Isten egyházát fenyegető nagy veszedelemről.“

A magyar püspöki kar mult év december havában „védelmi harcra“ hívja fel papságát és a biveket.

Eleget tettünk ezen felhívásoknak? Azt hiszem: igen. — A szószekeken, a törvényhatósági gyűléseken felemeltük szavainkat; hiveink élén számat tévő tiltakozó feliratot küldöttünk a felsőbb törvényhozó testülethez; biveink ezreivel esatlakoztunk a kath. nagygyűlés határozataihoz; képviseltettük magunkat a katolikus öntudat első nagyszerű megnyilatkozása alkalmával; de mindezeknél Isten még többet kíván tőlünk; mert úgy akarta, hogy a megpróbáltatás ezen szomorú napjai ne érjenek még véget s éppen kerületünk legyen egyik színhelye hitvédő küzdelmeinknek.

Hazánk katolikusainak szemei rajtunk függenek; feleletet várnak tőlünk, hogy átengedjük-e a ránk bizott nyáját szó és védelem nélkül a ragadozóknak? Felelünk rá; nem. Hallgassunk e emberi tekintetek miatt ott, a hol szólni; tétlenül maradjunk-e ott, a hol tennünk kell? Felelünk rá: Nem.

A mi példányképünk nagy szívű Főpásztorunk, ki súlyos testi fájdalmaival nem törődve, az ország színe elé járult e szót férfiasan kimondani: Nem.

Hallgatunk sz. Atyánkra Krisztus helytartójára; követjük a magyar püspöki kart: „quos spiritus sanctus posuit regere ecclesiam Dei.“

Főtisztelendő Paptársak! Ily érzelmekkel keblemben, felmagasztosult lelkem s nem érzem többé gyengeségemet. — Bátorit azon tudat is, hogy azon papságnak vezetésére állítottam, melynek bátor lelkű őse volt azon „István pap“, ki a hitrontó János Zsigmond seregeit diadalmason visszaverő székelységet vezérelte.

Tartsanak meg engem továbbra is testvéri szeretetükben! Isten segítő kegyelme legyen velünk!“

Személyi változás következtében a kerületi jegyzői és a státusgyűlési képviselői állások megüresedvén, azok betöltése szintén ezen gyűlés feladata volt.

Egyhangulag ker. jegyzőnek megválasztott Zomora Dániel, a derék gyó. alfalvi plébános.

Státusgyűlési képviselő ugyancsak közfelkiáltással Görög Joachim, a gyósztmiklósi örm. sz. lelkes plébános lett.

Több keblü ügy elintézése után Benkő Pál, az agg kilyénfalvi alesperes-plébános, a még mindig ifjú kedélynek örvendő kedves „Pali bácsi“ a ker. papság nevében mond köszönetet Both Ferencz főesperes kanonok urnak atyai jó-ságáért, melynek áldó melegét mindannyian éreztük; majd Ferenczi alesperes urnak kíván új hivatalában isteni kegyelmet, hogy abban, környezve paptársai szeretete által működjék. „Ad plurimos annos!“

A közös érzelem hatása alatt bangzott el mindnyájunk „Éljen!“ kiáltása. Gyűlés után a kanonok ur vendégszerető asztala körül csoportosultunk mindnyájan. Ebéd alatt gyakran hangzott fel a jókívánatok őszinte tiszta banga, melyet itt a kegyelmes Főpásztor atyai szavait idézve ismétlek: „Kérem a Mindenhatót, hogy főtisztelendőségedet teljes egészségének és épségének mielőbbi helyreállításával mellett az egyház és baza híu szolgálatában még sokáig boldog megelégedésben megtartani kegyeskedjék!“ — Vivat! —

— s. — z.

— **Jezsuita elvek.** Manapság, midőn a jezsuitákról oly igen sokat irnak, nyomtatnak, olvasnak és hazudnak, talán e kiváló rend jó barátait és ellenségeit egyaránt érdekelni fogja sz. Ignác alább következő emléklapja, mely jezsuita elveket tartalmaz. Ime az elvek:

1. Mindent Isten nagyobb dicsőségére.
2. Ha igazi helyén akarod megkezdeni a reformot, kezd el tenmagadon.
3. Méltányosnak lenni mindenki iránt, elfogultnak senki ellen: ez az emberekkel való érintkezés arany szabálya.
4. Soha se számíts állandó jóllétre; a szerencse változása gyakran épen akkor van legközelebb hozzánk, a mi-
kor minden kívánságunk szerint történik.

5. A nyugodt tenger gyakran veszedelmesebb, mint a legveszedelmesebb vihar: a legrosszabb elleuség, ha egy elenségünk sincs.

6. Az Istenben való bizodalom akkor növekszik a legmagasabbra, midőn az emberi remények a legmélyebbre sülyednek; mert a hol minden emberi segítség kifogy, ott kezdődik az isteni.

7. A ki az emberektől fél, semmi nagy dolgot nem művel Istenért.

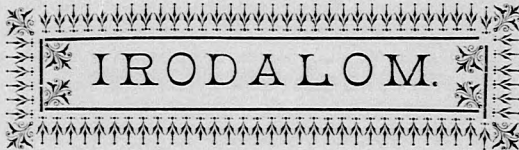
8. Vannak esetek, a midőn csakis a beteg tag lemetzése mentheti meg az egész testet.

9. Minél bőkezűbb vagy magad, annál bőkezűbb az Isten is irántad.

10. Bölcsnek kell lennie annak, a ki másokat tanítani, s engedelmesnek annak, a ki másoknak parancsolni akar.

11. A ki igen gyakran büntet, inkább uralkodni vágyásáról tesz tanúságot, mind rendszeretéről.

12. Örülök, ha a jókat egészségeseknek, a gonoszokat betegeknek látom: mert azok erőiket Isten dícsőségére használhatják, ezek betegségük következtében Istenhez megtérhetnek.

— **Irodalmi jelentés.** Tisztelettel hozom a m. t. közönség tudomására, hogy *Szent Imre herceg élete* ezimti munkám körülbelül szeptember hó végére kikerül a sajtó alól.

Főöslegesnek tartottam előfizetési felhívásokkal korábban felkelteni a m. t. közönség figyelmét, mert tudomásom szerint ez az első munka, mely az ifju magyar szent életét és jellemrajzát külön könyvben leírja, mely tehát tárgyánál fogva alkalmas arra, hogy érdeklődést keltsen. Egy ezred-évi zajlott el nemzetünk felett s a nemzeti kegyelet visszazáll a multba azon nagy alakok felé, kik a keresztény Magyarország bölcsőjét ringatták. A nagy ősök alakjai közül szeliden emelkedik ki a magyar ifjuság méltó eszményképének, szent Imrének alakja, kinek életét a gyér történeti adatok és a legendák kegyeletes emlékeiből összeállítva leirtam, különösen azért, hogy a magyar ifjuság honi alakok között találja vallásos tiszteletének és az erények eszményképének legalkalmasabb tárgyát. Sokszor hangoztatott óhajtás volt, hogy az ő emléket kegyelettel ünnepelje meg a nemzet, különösen pedig annak ifjusága. E cél előmozdítására készült e könyv s bizom abban, hogy a kiknek szívében a vallásos érzület és hazafiai kegyet él, megértik szómat s megtalálják a legjobb módot arra, hogy miként valósuljon az meg.

A könyv három részből áll: az első rész szent Imre életét írja le a történeti adatok és a legendák világitásánál; a második rész gyakorlati célt tartva szem előtt, az ifju szent erényeit s az élethől vonható utmutatásokat adja elő a jelen viszonyokra alkalmazottan az ifjuság számára; a harmadik részben függetlenül a szent Imréről szóló régi latin hymnuszok vannak közölve eredetiben és fordításban. A könyv az ifju szentet ábrázoló művészi metszetű kép díszíti.

A munka (kis 8-ad rétbén) körülbelül 8—9 ivre terjed s díszes kiállításban jelenik meg. Egyedül azon vallási és hazafiai célt tartva szem előtt, a mely annak megírásában vezetett, az ára lehetőségig csekély: füzött példány ára 40 krajczár, csinos vászonkötésben 60 krajczár. A megrendelések közvetlenül nevemre (Dr. Karácsouy Imre, tanítóképző-intézeti igazgató, Győr) intézendők.

Győrött, 1894. szept. 22. Tisztelettel *Dr. Karácsouy Imre.*

Napi események köréből

— **Az erdélyi róm. kath. státusgyűlést** azon alapon és jog erejénél fogva, melyet ő császári és apostoli királyi Felségének 1867-ik évi augusztus hó 19-én kelt legfelsőbb elhatározása és a vallás és közoktatásügyi m. kir. főmeltóságú Miniszteriumnak 1867-ik évi szeptember hó 12-én 896 és 1873 évi június hó 16-án 1008 előki számok alatt kelt s a tisztelettel idézett legfelsőbb elhatározásra fektetett leiratai az erdélyi róm. kath. Status számára biztosítanak, közgyűlésre folyó 1894 évi Október hó 24-ik és 25-ik napjaira Kolozsvárra összehívandónak ítéltém és az Urnak szent nevében ezennel összehívom. A gyűlés tárgyát képezi: 1) az Igazgatótanács évi jelentése és ennek kapcsán, 2) az Igazgatótanács fiztői személyzetének újra való szervezése, 3) zárszámadások és költségvetések, 4) a kilépő igazgatótanácsosok helyeinek szabályszerű betöltése. Ennélfogva van szerencsém Czimedet felkérni, hogy a folyó évi október hó 24-re kihirdetett státusgyűlésen megjelenjen, a tanácskozásban részt venni és megjelenéséről vagy akadályoztatásáról az Igazgatótanácsot mielőbb értesíteni sziveskedjék. Kelt Piskitelepen, 1894 szeptember 15 én. Lönhart Ferencz, s. k. erdélyi püspök.

— **Püspök urunk Ő Nagyméltósága** f. hó 26 án usgos és ft. Tamási Aron oldalkanonokja kíséretében Budapestre utazott, hogy a püspöki konferencián részt vegyen.

— **Nyilvános köszönet.** Elodázhatlan köteleességünknek tartjuk, nagys. Kovács Simon kanonok urnak a nyilvánosság előtt is mélyen átértett köszönetet szavazni, azon valódi pazar nagylelkűségről tanúságot tevő gazdag adományáért, melylyel minket, illetve szerény templomunkat, a közelmultban kitüntetni kegyes volt. Régóta éreztük szükségét egy áldozatkész maecenásnak, ki templomunknak korszerű berendezésén, az Isten házának méltó felszítésén segítségünkre jöjjön. Boldog emlékü Mártonffy erd. püspök volt az utolsó, ki tetemesebb áldozattal, templomunkat az elhagyatottság siralmas állapotából, romjából kiemelte, s egy időre az istentisztelet és a hivek vallásos érzületének megfelelő jó karba hozta. Azóta azonban már csaknem egy század mult el s mintha a boldog emlékü püspököt gyászolná a templom azóta, daczára annak, hogy egyes évtizedekben újra meszelték, itt-ott tatarozták, falait az enyészett kívül feketé burkolattal, belől, annak a pinczeszertien föld alatt fekvő részét vastag zöld rozsdával, penészszel vonta be. Sokszor hangosan nyilvánult már a közóhaj, hogy a templom külső falaihoz évtizedeken át odatorlódtott, mintegy három, négy méter vastagságu földréteg eltávolíttassék, miáltal a falnak egészségtelen nedvessége, s az onnan kiszivárgó dohadt le

vegője is megszünne. Fájdalom azonban, az illetékes egyének, kiknek ezen segíteni kötelességükben állott, nyugodt egykedvűséggel és afféle „non curamus“ hidegveretiséggel, a közszükség hangosan nyilvánuló követelése előtt behunyt szemmel és zárt fülekkel vonultak vissza. Hogy mikor fognak kivetközni a semmittevés közönyéből, az a jövő század titka marad. A mint kívül, ép úgy hasonló defectusok voltak észlelhetők tekintve a belső berendezést is elannyira, hogy csak nagy áldozat árán sikerült plebánosainknak, kik gyors egymásutánban váltakoztak, az igényeknek megfelelő miseruba készletet, oltár és fali díszítéseket, szobrokat és szent képeket beszerezni. Épen e téren illeti meg a legnagyobb érdem és hála nagys. Kovács Simon urat, ki mint egykori szeretett plebánosunk, nagy áldozattal, saját költségén vett, értékes miserubbakkal, oltár díszítésekkel ajándékozta meg szegény templomunkat. Most pedig, hogy egykori hivei iránt érzett szívességének újabb jelét adja, a közszükségen is segitendő, csaknem 300 forint értéket képviselő, szép kivitelű statióképeket ajándékozott templomunk számára. S ezért, minthogy még több áldozatra is birjuk szíves ígérését, annál inkább fogadjá a nyilvánosság előtt is meleg köszönetünket és mély hálánkat, azon forró óhajunk kíséretében, hogy az Isten fizessen meg kegyéért oly pazarul, mint a mily pazar jóindulata fűzi egykori hiveihez. A csikmindzenti hívek nevében B.

— **Hálás köszönet.** Kegyelmes Főpásztor Urunk határt nem ismerő kegyességénél fogva Kézdi-Csomortán filialis hitközségbeli hiveimet, alázatos kérésökre, saját tárczája erején öntetett két haranggal megörvendtetni kegyeskedett. Midőne nagy kegyelemért magam s csomortáni hiveim nevében a nyilvánosság terén is hálás köszönetet mondok, azon őszinte szívből fakadó ohajjal teszem: hogy Ő Excellenciáját az erdélyi róm. kath. egyháznak fenkölt szellemű nagy püspökét, szegények, szűkölködők, felsegelésében határt nem ismerő édes atyját, az Uristen áldásainak bőségével, hosszú élettel áldja meg, lelki és testi erőben viruló egészséggel sokáig éltesse s tartsa meg. Esztelnek 1894. szeptember hó 20-án. Bálint Ignác, plebános.

— **Nyilvános hála és köszönet.** A türkösi szegény templomnak közelebről adakoztak: 1. Mlts. és főt. Möller Ede brassói apát plebános úr 2 oltárpárnát. 2. Özv. Kállai Lászlóné egy szőszék-takarót. 3. Szöcs Illésné egy gyászlobogót. 4. Szeles Katicza k. a. teljes öltözéket a Mária oltárára és egy selyem velumot. 5. Ft. P. Lakatos Kornél brassói házfőnök ur 14 drb. keresztúti képet. 6. Barabás Sándor egy harmonikus oltárcsengettyűt. 7. László Ignáczné gyósztmiklósi asszony egy selyem velumot. 8. Vánca Józsefné 2 drb. mise kannát. Fogadják a nemes szívű adakozók őszinte hálám és köszönetem nyilvánítását. Az Ur Jézus, ki a szegényeknek adott pohár vizért is jutalmat ígér, áldja meg azokat, kik az ő házának ékességét szívóken hordozzák és azért áldozatot hoznak! Türkösi, 1894. szeptember 26-án. Kóródy Mihály, lelkész.

— **FIGYELMEZTETÉS!** Az erd. róm. kath. irodalmi társulat „Közművelődés“ cz. hetilapjában a pályázati hirdetés egyszeri közlése 1 frt 30 kr, mely összeg a pénztári hivatalnak a pályázat szövegével egyidejűleg küldendő annyival inkább, mert nem közlés esetén a szerkesztőség felelőséget nem vállal.

— **Az erd. róm. kath. irod. társulat pénztárába fizettek.** (Folytatás.) Möller Ede p. t. 1893 ra 5 frt. 1894-re 5 frt. Simon Sándor r. t. 2 frt. Ardrási Sándor elf. 1894-re 2 frt. Fejér Endre r. t. 1894-re 2 frt. Bálint Ignác elf. 1895-re 2 frt. Laiber Antal elf. 1894 re 1 frt. Balló János elf. 1894-re 2 frt. Bodó Alajos p. t. 1894-re 2 frt 50 kr. Both Demeter p. t. 1894-re 2 frt 50 kr. Lukácsffy Mano p. t. 1894-re 2 frt 50 kr. Zonda Vincez elf. 1894-re 4 frt. A nagyszabeni Orsoliták zárdája elf. 1892-re 2 frt. 1893-ra 2 frt. (Folyt. köv.)

— **Pályázat** a csik-szent-léleki róm. kath. kántortanítói állomásra, u. posta Csik-Szereda. — Jövedelem: 72 kalongya ősz, 72 kalongya zabkepe, 13 frt oszpora, 10 frt. stola, 26 frt. mellékjövelem, 38 tertű fenyőfa, 7 frt 90 kr. ájtatos alapítványi kamat, 5 hold 562 □-öl szántó és kaszáló, 60 frt az egyházmegyei kisegítő alapból, külön lakás, jókarban levő gazdasági épületek, pince, nyári konyha, veteményes és gyümölcsös kert. Kántortanítói teendőknél kívül köteles a harangozói és sekrestyési teendőket is végezni. Személyes megjelenés kívántatik. Pályázati határidő okt. 10. Kinevezés után az állomás azonnal elfoglalandó. Csik-Szentlélek 1894. szeptember 23. Az iskolaszék nevében: Antal József, plebános. Köszegi Károly, főgondnok.

— **Pályázat.** A zetelaki róm. kath. elemi népiskolánál üresedésbe jött 3-ik tanítói és segéd kántori állomásra pályázat hirdettetik. Ez állomás jövedelmét teszik: 1.) 36 kalongya rozs és 36 kalongya zab; 2.) 115 frt oszpora készpénz egyesektől; 3.) az iskola pénztárból 70 frt; 4.) stolaris jövedelem 15 frt; 5.) 3 öl tűzi fa. Továbbá tisztességes lakás és gazdasági épületek. Kötelmei: az iskola egy v. két osztályát önállóan vezetni, kántori és sekrestyési teendőkben segédkezni. Kik az állomást elnyerni ohajtják, kellően felszerelt folyamodványukat tolyó évi okt. 15-ig bezárólag a zetelaki róm. kath. lelkészi hivatalhoz küldjék be. Zetelakán, 1894 évi szept. 25-én. A z i s k o l a s z é k.

— **Pályázat.** A kerelő-szent-páli r. kath. kántortanítói állomásra pályázat nyitattik. Járandóságai: egészséges lakás kerttel és gazdasági épülettel; pénzben 103 frt. 18 kr., stólából 15 frt; 2 hold, 500 □-öl kaszáló, 14 hold 378 □-öl szántó haszonélvezete, a műveléshez 82 kézi napszám; kepe ezimen 30 véka, a gr. Haller udvartól 42 véka őszi, — minden iskolába járó 60–65 növendék után egy véka tavaszi gabona; egy régi öl kemény tűzifa. A pályázati határidő október 20-ig terjed; addig püspök ur u Nagyméltóságához intézett folyamodványok aláírathoz küldendők. Kik személyesen jelentkeznek, előnyben részesülnek. Kerelő-Szent-Pál, 1894. szeptember 19. Veress Lajos, sk. iskolaszéki elnök. (2)

Kiadja: Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat. Felelős szerkesztő: ZLAMAL AGOST.
Szerkesztőtársak: BALINTH GYÖRGY, Dr. CSERNI BÉLA, FEJÉR GERŐ, VASS ALBERT.

Nyomatott Papp Györgynél a püsp. lyc. könyvnyomdában Gyulafehérvárt.